

O'ZBEKISTONDA EKSKURSIYALARNI O'TKAZISH USULLARI VA TEXNOLOGIYASINI ISHLAB CHIQISH

Komilov Nodir

*Toshkent kimyo xalqaro universiteti,
turizm fakulteti, talabasi*

Maxkamov Abdumajid

*Toshkent kimyo xalqaro universiteti,
turizm fakulteti, talabasi*

ANNOTATSIYA

Turizm iqtisodiy sohalar ichida daromad keltirishi bo'yicha yetakchi sohalardan biridir. Mamlakatimizda ham ushbu sohani rivojlantirish bo'yicha ko'pgina ishlar olib borilmoqda. Turizmning asosiy xizmatlaridan biri ekskursiya xizmatlari hisoblanadi. Mamlakatga tashrif buyurgan turist eng avvalo uning tarixi, madaniyati, ijtimoiy hayoti, tabiat resurslari bilan tanishishni, tomosha qilishni xohlaydi. Ekskursiya o'zining ko'rgazmaliligi, sermazmunligi, daromadliligi, hissiyotlilik bilan insonlarning ruhiy qiyofasi shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada O'zbekistonda ekskursiyalarni o'tkazish usullari va texnologiyasini ishlab chiqish islohotlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: ekskursiya, zamonaviy infratuzilma, texnologiya, ekskursiya xizmati, xaritalar, fotosuratlar va interaktiv funksiyalar.

АННОТАЦИЯ

Туризм является одним из ведущих секторов экономики с точки зрения получения дохода. В нашей стране ведется большая работа по развитию этой сферы. Экскурсионные услуги являются одной из основных услуг туризма. Турист, посещающий страну, прежде всего хочет познакомиться с ее историей, культурой, общественной жизнью, природными ресурсами. Экскурсия влияет на формирование психического образа людей своей наглядностью, содержательностью, экономичностью, эмоциональностью. В статье представлены сведения о реформировании методов и технологии проведения экскурсий в Узбекистане.

Ключевые слова: экскурсия, современная инфраструктура, технологии, экскурсионное обслуживание, карты, фотографии и интерактивные возможности.

ANNOTATION

Tourism is one of the leading economic sectors in terms of income generation. A lot of work is being done to develop this field in our country. Excursion services are one of the main services of tourism. A tourist visiting a country first of all wants to get acquainted with its history, culture, social life, and natural resources. Excursion affects

the formation of the mental image of people with its visuality, meaningfulness, profitability, emotionality. This article provides information about the reforms of the methods and technology of conducting excursions in Uzbekistan.

Keywords: excursion, modern infrastructure, technology, excursion service, maps, photos and interactive features.

KIRISH

Insonlarning kundalik faoliyatida ikki xil muloqot shaklini uchratish mumkin: bevosita muloqot va bilvosita muloqot. Bevosita muloqot shakliga - suhbat, ma'ruza, dars, diskussiya, miting, telefon, ekskursiya xizmati va shu kabilar kiradi. Bunday muloqot jarayonida insonlarda hissiyotlar, kayfiyatlar, fikrlarning umumiyliги shakllanadi, bir-birini tushunishga erishiladi, axborot o'tganiladi, o'zaro aloqa mustahkamlanadi. Bilvosita muloqot shakli- gazeta, jurnal, kitob o'qish, radio, televizor eshitish orqali yuzaga keladi. Bunday muloqot jarayonida bevosita muloqot jarayoni kabi olingan axborotga subyekt reaksiyasini ko'rsatadigan teskari aloqa mavjud bo'lmaydi. Ekskursiya jarayoni bevosita muloqot shakli sifatida gid va ekskursantning hamkorlikdagi faoliyati bo'lib, ularning o'zaro fikr almashuvi va harakatlarini nazarda tutadi. Insonlarga katta hajmdagi axborotlarni olish imkoniyatini beradi, fikrlash qobiliyatini shakllantiradi.[4]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ekskursiyalar sayyohlik va madaniy almashinuvni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi, tashrif buyuruvchilarga tashrif buyuruvchilarning boy tarixi, merosi va landshaftlari bilan tanishish va tajriba qilish imkoniyatini beradi. O'zining jo'shqin madaniyati, qadimiy shaharlari va ajoyib arxitekturasi bilan mashhur bo'lgan O'zbekistonda sayyohlar tajribasini oshirish, sayyohlarni yanada ko'proq jalb etish va mamlakatning o'ziga xos diqqatga sazovor joylarini namoyish etish uchun ekskursiyalarning innovatsion usullari va texnologiyasini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.[5]

Raqamlashtirish va virtual sayohatlar.

Texnologiyaning rivojlanishi ekskursiyalarni o'tkazish usulini inqilob qildi, bu tashrif buyuruvchilarga raqamli platformalar va virtual haqiqat (VR) tajribasi orqali yo'nalishlarni virtual ravishda kashf qilish imkonini berdi. O'zbekistonda ekskursiyalarni raqamlashtirish sayyohlik operatorlari va madaniy ob'ektlarga kengroq auditoriyani qamrab olish, qiziqarli tajribalarni taklif qilish hamda shaxsan tashrif buyurish qiyin bo'lishi mumkin bo'lgan tarixiy va madaniy yodgorliklarga kirish imkoniyatini yaratdi. Samarqanddagi Registon, Buxorodagi Ark qo'rg'oni, Xivadagi Itchan qal'a kabi diqqatga sazovor joylarga virtual sayohatlar tashrif buyuruvchilarga ushbu xazinalarni o'z uylarida turib o'rganish imkonini beradi va ularni O'zbekistonga bo'lajak sayohatlarini rejalashtirishga ilhomlantiradi.

Mobil ilovalar va audio qo'llanmalar.

Mobil ilovalar va audio qo‘llanmalar tashrif buyuruvchilarga diqqatga sazovor joylar, tarixiy joylar va diqqatga sazovor joylar haqida interfaol va moslashtirilgan ma’lumotlarni taqdim etish orqali ekskursiya tajribasini oshirishning mashhur vositalariga aylandi. O‘zbekistonda mobil ilovalar va ko‘p tillarda audio qo‘llanmalar ishlab chiqilishi sayyohlar uchun yo‘nalishlarni kezish, mahalliy madaniyat va tarixni o‘rganish hamda mamlakat me’morchiligi mo‘jizalari ortidagi voqealar bilan shug‘ullanishni osonlashtirdi. Audio sharhlar, xaritalar, fotosuratlar va interaktiv funksiyalarni taklif qilish orqali ushbu raqamli vositalar tashrif buyuruvchilarga o‘z ekskursiyalaridan unumli foydalanish va O‘zbekistonning boy madaniy merosini chuqurroq tushunishga yordam beradi.[3]

Kengaytirilgan reallik (AR) tajribalari.

Kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyasi jismoniy va raqamli dunyoni uyg‘unlashtirgan interaktiv va qiziqarli ekskursiya tajribalarini yaratish uchun kuchli vosita sifatida paydo bo‘ldi. O‘zbekistonda AR ilovalari raqamli ma’lumotlar, 3D modellar va multimedia kontentini jismoniy muhitga joylashtirish orqali tashrif buyuruvchilarning tarixiy joylar, yodgorliklar va artefaktlar bilan o‘zaro aloqalarini yaxshilashi mumkin. Smartfonlar yoki aqlli ko‘zoynaklar kabi AR-ni qo‘llab-quvvatlaydigan qurilmalardan foydalangan holda sayyohlar o‘tmishni o‘rganishlari, tarixiy voqealarni tasavvur qilishlari va me’moriy durdonalarning yashirin tafsilotlarini o‘rganishlari, O‘zbekiston tarixi va madaniyatini dinamik va immersiv tarzda jonlantirishlari mumkin.

Interfaol ko‘rgazmalar va madaniy seminarlar.

Texnologik yutuqlar bilan bir qatorda, interfaol ko‘rgazmalar va madaniy seminarlar O‘zbekiston bo‘ylab ekskursiyalar davomida tashrif buyuruvchilarni jalb qilish va amaliy tajribalar bilan ta’minlashning qimmatli usullari hisoblanadi. Muzeylar, meros ob’ektlari va madaniyat markazlari turistlarga an’anaviy hunarmandchilik, musiqa, raqs va pazandachilik an’analarini o‘rganishda faol ishtirok etish imkonini beruvchi interfaol displeylar, multimediya inshootlari va jonli namoyishlarni taklif qilishi mumkin. Ipak to‘qish, kulolchilik, an’anaviy musiqiy chiqishlar va o‘zbek taomlaridan iborat pazandachilik bo‘yicha mahorat darslari tashkil etish orqali tashrif buyuruvchilar O‘zbekistonning madaniy merosi bilan tanishishlari hamda mamlakatning badiiy va pazandalik an’analariga chuqurroq baho berishlari mumkin.[2]

Mahalliy hamjamiyat bilan hamkorlik.

O‘zbekistondagi ekskursiyalarning yana bir muhim jihati barqaror rivojlanishni qo‘llab-quvvatlovchi, mahalliy hamjamiyatlarning imkoniyatlarini kengaytiruvchi va chinakam madaniy tajribalarni namoyish etuvchi jamoatchilik asosidagi turizm tashabbuslarini ilgari surishdir. Turoperatorlar mahalliy hunarmandlar, tadbirkorlar va aholi bilan hamkorlik qilib, an’anaviy hunarmandchilik, mahalliy xalq bilimlari va jamoatga asoslangan turizm loyihalarini ta’kidlaydigan noyob ekskursiya dasturlarini

yaratishi mumkin. Ushbu tashabbuslar nafaqat mahalliy hamjamiyatlarga iqtisodiy imkoniyatlar beradi, balki tashrif buyuruvchilarga mahalliy aholi bilan aloqa o'rnatish, barqaror turizm amaliyotini qo'llab-quvvatlash hamda o'zbek xalqining kundalik hayoti va an'alarini chuqurroq o'rganish imkonini ham beradi.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ekskursiya xizmatidagi muloqot jarayonida guruhdagi individning harakatidagi birdamlikka, hissiy bir-birini tushunishiga, kayfiyat, fikrlar, qarashlar umumiylikning shakllanishiga erishiladi. Ekskursiya jarayoni qatnashuvchilari muloqotini ruhiy-axborot muloqot turi, subyektlar va obyektlar o'rtasidagi ikki xil munosabatlar shaklining uyunlashuviga kiritishimiz maqsadga muvofiqdir. Gidga psixologiya va pedagogika sohalaridan bilimlarning mavjudligi ekskursiya xizmatini to'g'ri tashkil qilishga yordam beradi. Gid va ekskursantlar o'rtasida to'g'ri tashkil etilgan o'zaro muloqoti ekskursiya kabi pedagogik jarayonning negizidir. Kommunikativ komponent gid kasbiy mahoratining asosiy qismidir. Ekskursiya xizmatining samaradorligi nafaqat gidning mavzu bo'yicha bilimi, uni auditoriyaga yetkazish uslubiga balki, ekskursantlar, boshqa mutaxassislar, haydovchi bilan o'zaro muloqotiga ham bolidir. Amaliyotda ekskursiya xizmatini turli nuqtai nazarda (aspekt) ko'rib chiqish mumkin:

ta'lim va tarbiyaning mustaqil shakli sifatida;

ommaviy auditoriya bilan ishlashning shakli sifatida;

madaniy hordiqni, tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish shakli sifatida;

epizodik tadbir, mavzuli siklning bir qismi, bilishning bir poonasi sifatida;

ilmiy bilimlarni tarqatish shakli, g'oyaviy tarbiya sifatida;

tarbiyaviy yo'nalishning bir turi sifatida (vatanparvarlik, mehnatsevarlik, estetik) shuningdek, har tomonlama mukammal shaxsni shakllantirish jarayonining bir qismi sifatida;

madaniy-tarbiyaviy ishlarning mutloq shakli va tashkillashtirilgan turizmning ajralmas qismi sifatida.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda ekskursiyalar o'tkazish uslublari va texnologiyasini ishlab chiqish tashrif buyuruvchilar tajribasini oshirish, madaniy almashinuvni rivojlantirish, mamlakatning rang-barang merosi va diqqatga sazovor joylarini namoyish etishda muhim rol o'ynaydi. Raqamlashtirish, virtual sayohatlar, mobil ilovalar, AR tajribalari, interfaol ko'rgazmalar, madaniy seminarlar va jamoatchilik asosidagi turizm tashabbuslarini o'zlashtirib, O'zbekiston sayohatchilarni jalb qiladigan, madaniy an'analarni saqlaydigan hamda turizmning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadigan unutilmas va ta'sirchan ekskursiya tajribalarini yaratishi mumkin. O'zbekistonda turizm industriyasi o'sishda va rivojlanishda davom etar ekan, ekskursiyalar uchun innovatsion usullar va texnologiyalarga sarmoya kiritish butun dunyodan tashrif buyuruvchilarni jalb qilish va o'ziga jalb etish, madaniy

tushunishni rivojlantirish, va mamlakatni madaniy va meros turizmi uchun eng yaxshi yo'nalish sifatida targ'ib qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alekseeva N.D. "Turistik yo'nalishni ishlab chiqish texnologiyasi" fanidan o'quv-uslubiy qo'llanma. Tolyatti: PVGUS nashriyoti, 2016.[1]

2. Qudratov G.H., Pardayev M.Q., Otaboyev R. O'zbekistonda turizm salohiyati va uni rivojlantirishda davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari. // xizmat ko'rsatish va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. - T.: Iqtisodiyot va moliya, 2008. - b. 61-70.[2]

3. Hayitboyev R., Sattarov A. Turizm marshrutini ishlab chiqish texnologiyasi. Samarqand, 2011 yil.[3]

4. Matyakubov U.R. — Ekologik vaziyatni hisobga olgan holda turizmning samaradorligi takomillashtirish yo'nalishlari va istiqbollari mavzusida. nomzodlik dissertatsiyasining konspekti. – Samarqand, 2011. – 12 b.[4]

5. Norchayev A. N., Umirova D.S., "Turizmda transport xizmatlari": O'quv qo'llanma.-T.: "Iqtisodiyot". 2020.[5]